

ДЕРЖАВНІ ЦІЛЬОВІ ПРОГРАМИ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

©2024 НАЗАРОВА Т. Ю., БІСЬКИЙ С. Н.

УДК 336.1:352

JEL: H5; H7

Назарова Т. Ю., Біський С. Н. Державні цільові програми як дієвий інструмент стимулювання розвитку економіки

Стаття присвячена дослідженню державних цільових програм як ефективного інструменту стимулювання економічного розвитку України. Основною метою є визначення ролі цих програм у соціально-економічному розвитку країни, аналіз їхньої ефективності, виявлення проблем і розробка рекомендацій щодо підвищення їхньої результативності. У результаті дослідження було визначено, що державні цільові програми мають значний потенціал для стимулювання економічного зростання, створення робочих місць, залучення інвестицій та поліпшення соціально-економічних показників. Водночас виявлено низку проблем, таких як недостатнє фінансування, неефективне управління та контроль, що обмежують їхню ефективність. Аналізуються успіхи таких програм у досягненні стратегічних цілей розвитку, зокрема стимулювання економічного зростання та соціального прогресу. Запропоновано нові підходи до вдосконалення механізмів планування, фінансування та реалізації державних цільових програм, які включають підвищення прозорості та підзвітності, а також залучення приватного сектора до виконання програм. Розроблені рекомендації можуть бути використані урядовими органами для поліпшення процесу реалізації державних цільових програм, підвищення їхньої ефективності та результативності. Це, своєю чергою, сприятиме досягненню стратегічних цілей розвитку України. Визначаються ключові напрямки реконструкції та відновлення після війни, що стануть основою для розробки цільових програм. Розглядаються аспекти управління цільовими програмами, включно з механізмами моніторингу, оцінкою результативності та коригування стратегій на основі отриманих даних, систематизацією досвіду використання цільових програм як інструменту повоєнної розбудови та висвітленням їхнього впливу на сталість розвитку країни в умовах повоєнного відновлення.

Ключові слова: державні цільові програми, економічний розвиток, фінансування, управління, моніторинг, оцінка ефективності, повоєнна розбудова.

Табл.: 2. **Бібл.:** 14.

Назарова Тетяна Юрївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і фінансів, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: Tetiana.Nazarova@khp.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5734-876X>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/HNC-5188-2023>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57196370192>

Біський Сергій Никодимович – аспірант кафедри обліку і фінансів, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: serhii.biskyi@emmb.khpi.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-8724-0299>

UDC 336.1:352

JEL: H5; H7

Nazarova T. Yu., Biskiy S. N. The State Target Programs as an Effective Instrument for Stimulating Economic Development

The article is devoted to the study of the State target programs as an effective instrument for stimulating the economic development of Ukraine. The main goal is to determine the role of these programs in the socioeconomic development of the country, analyze their efficiency, identify problems and develop recommendations for improving their effectiveness. As a result of the study, it was determined that the State target programs have a significant potential for stimulating economic growth, creating jobs, attracting investment and improving socioeconomic indicators. At the same time, a number of problems have been identified, such as insufficient financing, ineffective management and control, which limit their efficiency. The success of such programs in achieving strategic development goals, in particular, stimulating economic growth and social progress, is analyzed. New approaches to improving the mechanisms of planning, financing and implementation of the State target programs are proposed, which include increasing transparency and accountability, as well as involving the private sector in the implementation of programs. The elaborated recommendations can be used by government bodies to improve the process of implementation of the State target programs, increase their efficiency and effectiveness. This, in turn, will contribute to the achievement of Ukraine's strategic development goals. The key areas of reconstruction and recovery after the war are determined, which become the basis for the development of target programs. The authors consider various aspects of target program management, including monitoring mechanisms, performance evaluation and data-driven adjustment of strategies, systematization of the experience of using target programs as an instrument for post-war development and highlighting their impact on the sustainability of the country's development in the context of post-war recovery.

Keywords: State target programs, economic development, financing, management, monitoring, assessment of efficiency, post-war development.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 14.

Nazarova Tetiana Yu. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Finance, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpychova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: Tetiana.Nazarova@khp.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5734-876X>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/HNC-5188-2023>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57196370192>

Державні цільові програми є важливим інструментом для стимулювання економічного розвитку та вирішення соціально-економічних проблем в Україні. Проте ефективність цих програм часто знижується через низку факторів, які потребують детального аналізу та розробки заходів для їх усунення. Ці програми розробляються та впроваджуються державними органами з метою досягнення стратегічних цілей у різних секторах економіки та суспільства. Виділимо ключові аспекти, які демонструють ефективність державних цільових програм у стимулюванні економічного розвитку.

1. Фокус на пріоритетні галузі

Державні цільові програми зазвичай спрямовані на підтримку пріоритетних галузей економіки, таких як агропромисловий комплекс, енергетика, інформаційні технології та інновації. Це дозволяє зосередити ресурси на найважливіших напрямках, що мають великий потенціал для розвитку.

2. Інвестиції в інфраструктуру

Часто державні програми включають фінансування будівництва та модернізації інфраструктури, що є критично важливим для економічного зростання. Поліпшення транспортної, енергетичної та комунікаційної інфраструктури сприяє створенню сприятливих умов для бізнесу та залученню інвестицій.

3. Підтримка малого та середнього бізнесу

Багато державних програм спрямовані на підтримку малого та середнього бізнесу через надання фінансової допомоги, пільгових кредитів та субсидій. Це сприяє розвитку підприємництва та створенню нових робочих місць.

4. Наукові дослідження та інновації

Програми, які сприяють науковим дослідженням та інноваціям, допомагають підвищити конкурентоспроможність економіки. Фінансування дослідницьких проектів, створення інноваційних кластерів і підтримка стартапів сприяють розвитку нових технологій та підвищенню продуктивності.

5. Розвиток людського капіталу

Державні цільові програми часто включають освітні ініціативи, спрямовані на підвищення кваліфікації робочої сили. Інвестиції в освіту та професійне навчання сприяють підготовці кваліфікованих кадрів, які можуть ефективно працювати в сучасній економіці.

6. Сприяння експорту

Деякі програми націлені на розширення експортного потенціалу країни. Це може включати підтримку експортерів, розвиток торговельної інфраструктури та просування українських товарів на міжнародних ринках.

Закон України «Про державні цільові програми» регулює питання створення, реалізації та контролю державних цільових програм в Україні. Цей закон визначає правові та організаційні основи розробки, затвердження, виконання та оцінки державних цільових програм, які спрямовані на вирішення важливих соціально-економічних проблем і досягнення стратегічних цілей державної політики. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» забезпечує правові та організаційні основи для ефективного планування, реалізації та контролю державних цільових програм. Він сприяє підвищенню ефективності державного управління, прозорості використання бюджетних коштів та досягненню стратегічних цілей державної політики [5; 6].

Концепція державної цільової програми є ключовим документом, що визначає основні напрямки та підходи до вирішення важливих соціально-економічних проблем. Вона забезпечує чітке планування та координацію дій, сприяє ефективному використанню ресурсів та досягненню встановлених цілей.

Основні проблеми, пов'язані з реалізацією державних цільових програм в Україні, можна розділити на кілька категорій:

1. Недостатнє фінансування та неефективне використання коштів

- ✦ *Обмеженість ресурсів:* фінансові ресурси, виділені на реалізацію програм, часто є недостатніми для досягнення запланованих цілей.
- ✦ *Нецільове використання коштів:* випадки неефективного використання бюджетних коштів, корупційні схеми та відсутність прозорості у фінансових операціях знижують ефективність програм.

2. Низька якість управління та координації

- ✦ *Слабка координація між відомствами:* відсутність ефективної взаємодії та координації між різними державними органами при-

зводить до дублювання зусиль та втрати ефективності.

- ✦ *Недостатній контроль за виконанням:* відсутність належного моніторингу та оцінки результатів виконання програм ускладнює виявлення та виправлення недоліків.

3. Проблеми планування та стратегічного бачення

- ✦ *Відсутність чітких цілей:* недостатньо конкретні та чітко визначені цілі програм можуть призводити до розпорошення зусиль та ресурсів.
- ✦ *Короткострокове планування:* фокусування на короткострокових результатах замість довгострокових стратегій розвитку обмежує потенціал економічного зростання.

4. Соціально-економічні та політичні виклики

- ✦ *Політична нестабільність:* часті зміни уряду та політичні кризи можуть переривати реалізацію програм і змінювати їх пріоритети.
- ✦ *Соціальна нерівність:* нерівномірний розподіл ресурсів між регіонами та соціальними групами може призводити до посилення соціальної напруженості.

5. Технічні та інноваційні проблеми

- ✦ *Застарілі технології:* використання застарілих технологій та методів управління знижує ефективність програм.
- ✦ *Недостатній розвиток інновацій:* відсутність стимулів для впровадження новітніх технологій та інновацій ускладнює підвищення конкурентоспроможності економіки.

Аля того, щоб державні цільові програми стали дієвим інструментом стимулювання розвитку економіки в Україні, необхідно вирішити вищеописані проблеми шляхом:

1. Підвищення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів.
2. Поліпшення координації та управління програмами.
3. Вдосконалення планування та стратегічного бачення.
4. Створення сприятливих умов для інноваційного розвитку та впровадження нових технологій.
5. Забезпечення політичної стабільності та соціальної справедливості.

Дослідження державних цільових програм (ДЦП) є важливою темою в наукових працях, оскільки ці програми відіграють значну роль у розвитку економіки, соціальної сфери та забезпеченні сталого розвитку країни. Чимало науковців приділяли увагу різним аспектам цих програм, включно

з їх ефективністю, фінансуванням, управлінням та оцінкою результатів. [1; 7–9; 11; 13].

Мета роботи – всебічне дослідження державних цільових програм як інструменту стимулювання економічного розвитку України. Основною метою є визначення ролі цих програм у соціально-економічному розвитку країни, аналіз їхньої ефективності, виявлення проблем і розробка рекомендацій щодо підвищення їхньої результативності.

Фінансування програм міських громад Харківщини з місцевих бюджетів є важливою складовою для розвитку та підтримки різних соціально-економічних ініціатив у містах області. Основні напрямки фінансування включають:

- ✦ інфраструктурні проекти: будівництво та реконструкція доріг, мостів, комунальних об'єктів, парків, скверів тощо;
- ✦ соціальні програми: фінансування програм у сферах освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, соціального захисту населення;
- ✦ екологічні ініціативи: проекти з екологічного оздоровлення міст, утримання та розвитку зелених зон;
- ✦ економічний розвиток: підтримка підприємництва, малих і середніх підприємств, створення умов для приваблення інвестицій;
- ✦ цифрові ініціативи: розвиток і модернізація інформаційних технологій, цифровізація адміністративних послуг та інфраструктури міст [4; 12].

Фінансування здійснюється за рахунок доходів від місцевих податків, зборів, а також міжбюджетних трансфертів від державного та обласного бюджетів. Ефективність цього фінансування залежить від правильного планування, управління та моніторингу витрат, що забезпечує досягнення стратегічних цілей розвитку місцевих громад.

Місцеві цільові програми, також відомі як програми розвитку, або місцеві програми, представляють собою інструмент для вирішення поточних проблем і ефективного короткострокового планування розвитку в різних сферах життя громади. Ці програми складаються з комплексу завдань і заходів, що мають чітко визначені строки виконання та обсяг ресурсного забезпечення для досягнення конкретних вимірювальних результатів.

Згідно з пунктом 22 статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [6], розробкою та затвердженням таких програм займаються місцеві ради. Всі видатки на фінансування програм розвитку мають бути чітко відображені в одному з додатків до бюджету, який називається «Розподіл витрат бюджету громади на реалізацію місцевих або регіональних програм». Цей доку-

мент дозволяє громадськості отримати інформацію про те, які саме програми фінансуються місцевими радами, і скільки коштів на це відводиться.

У порівнянні з 2023 р. цього річні додатки до бюджетів міських громад Харківської області на реалізацію цільових програм показали позитивну динаміку. Наприклад, у Харкові у 2024 р. на фінансування програм у середньому виділили більше 67,2 млн грн (у 2023 р. ця сума склала 40,2 млн грн), збільшивши середню кількість програм з 11,5 до 13,9. Це зростання ймовірно обумовлене деталізацією комплексних програм соціально-економічного розвитку на конкретні галузеві програми. Важливо відзначити, що така тенденція базується на порівнянні основних версій бюджетів 2023 та 2024 років, і зміни в кошторисі протягом року можуть вплинути на кількість програм та обсяг їх фінансування.

Станом на середину лютого 2024 р. 16 із 17 міських громад Харківської області розмістили бюджети з додатком про фінансування цільових програм у відкритому доступі на офіційному сайті (у різних розділах), а саме: Балаклійська, Барвінківська, Богодухівська, Валківська, Вовчанська, Зміївська, Ізюмська, Красноградська, Куп'янська, Лозівська, Люботинська, Мерешанська, Первомайська, Південноміська, Харківська та Чугуївська [3;14] (табл. 1).

Сумарно найбільше коштів з бюджету на програми розвитку планують витратити в Харківській громаді (13,9 млрд грн), а найближчою до неї за цим показником є Куп'янська із плановим фінансуванням програм у майже 180,3 млн грн. Найменше коштів на програми закладено до бюджету Південноміської громади – близько 8,9 млн грн. Без урахування бюджету Харкова, у 2024 р. міські громади збільшили рівень видатків на програми, який у середньому тепер становить більше 67,2 млн грн (у 2023 р. було 40,2 млн грн) [14].

Важливим показником також є відсоток видатків бюджету, співвіднесених із фінансуванням цільових програм. Найвищим цей відсоток залишається в Харкові (85,9%), а найнижчий – у Валківській громаді (близько 4,4%). Виносячи за дужки Харків, інші міські громади в середньому витрачають 21,5% від усіх своїх видатків на фінансування цільових програм (у 2023 р. було 17%) [14].

Для визначення пріоритетних проблем, які місцеві ради планують вирішити за допомогою цільових програм, варто виокремити найдорожчі з них. У більшості міських громад (в 11 з 16, які оприлюднили бюджети на 2024 рік) такими стали програми благоустрою та ЖКГ (в одиничних випадках – соціально-економічного розвитку, охорони здоров'я і освіти) (табл. 2).

Таблиця 1

Розподіл витрат бюджету громади на реалізацію місцевих/регіональних програм

Громада	Кількість програм	Сумарне фінансування програм у бюджеті-2024 (млн грн)	% видатків бюджету на програми
Балаклійська	14	170	46,8
Барвінківська	16	27,1	13,6
Богодухівська	11	63,3	16,6
Валківська	9	16,1	4,4
Вовчанська	9	47,9	21,9
Зміївська	19	76	19
Ізюмська	14	28,8	13,4
Красноградська	15	40,8	12,3
Куп'янська	18	180,3	71
Лозівська	23	111,3	16,1
Люботинська	7	36	15,9
Мерешанська	15	45,6	18,5
Первомайська	13	34	13,4
Південноміська	8	8,9	8,3
Харківська	33	13931	85,9
Чугуївська	18	122,8	32

Джерело: офіційні сайти міських громад Харківщини [3; 14].

Найкоштовніші та нетипові цільові програми міських громад Харківської області

Громада	Найдорожча програма розвитку	Видатки (млн грн)	% до всіх програм
Балаклійська	Програма соціально-економічного розвитку Балаклійської територіальної громади на 2022–2024 роки	62,2	36,6
Барвінківська	Програма надання невідкладної медичної допомоги населенню Барвінківської міської територіальної громади Ізюмського району Харківської області на 2022–2024 роки	7,8	28,7
Богодухівська	Програма благоустрою територій населених пунктів Богодухівської міської територіальної громади на 2024 рік	24,5	38,7
Валківська	Програма благоустрою населених пунктів та ефективного управління об'єктами комунальної власності Валківської міської територіальної громади на 2022–2025 роки	4,9	30,1
Вовчанська	Програма сприяння діяльності підприємств житлово-комунального господарства та благоустрою Вовчанської територіальної громади на 2022–2024 роки (нова редакція)	13,1	27,3
Зміївська	Програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства Зміївської міської ради на 2024 рік	20	26,3
Ізюмська	Комплексна цільова програма розвитку житлово-комунального господарства, інфраструктури та благоустрою території Ізюмської міської територіальної громади на 2021–2025 роки	23,3	81
Красноградська	Програма розвитку Красноградського комбінату комунальних підприємств у сфері надання послуг з благоустрою в Красноградській територіальній громаді на 2024–2025 роки	23,8	58,3
Куп'янська	Програма фінансової підтримки комунальних підприємств Куп'янської міської територіальної громади на 2024 рік	99,1	55
Лозівська	Програма благоустрою Лозівської міської територіальної громади на 2022–2024 роки	49,3	44,3
Люботинська	Програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства Люботинської міської територіальної громади на 2024 рік	19,3	53,6
Мереф'янська	Програма благоустрою Мереф'янської міської ради на 2023–2025 роки	33,2	72,8
Первомайська	Програма розвитку охорони здоров'я населення Первомайської міської територіальної громади на вторинному рівні на період 2023–2024 роки	11,9	34,9
Південноміська	Програма соціально-економічного розвитку Південної міської ради на 2024 рік	4	45
Харківська	Комплексна програма розвитку освіти м. Харкова на 2018–2024 роки	5181,1	37,2
Чугуївська	Програма розвитку реформування і розвитку житлово-комунального господарства на території Чугуївської міської територіальної громади на 2024–2026 роки	54,9	44,7

Джерело: офіційні сайти міських громад Харківщини [3; 14].

В умовах війни деякі місцеві громади розробляють і затверджують різноманітні цільові програми для підтримки населення та армії. Наприклад, Ізюмська громада планує виділити 3 млн грн на програму відновлення житлового фонду, що постраждав від російської агресії. Дві інші

громади призначили кошти на допомогу внутрішньо-переміщеним особам: Первомайська громада затвердила програму соціального захисту та підтримки ВПО на суму 250 тис. грн, а Зміївська має аналогічну програму з обсягом фінансування 378 тис. грн [14].

У більшості міських громад Харківської області цього року найбільшими за обсягом фінансування стали програми з благоустрою та реформування ЖКГ. Вони отримали значно більше коштів порівняно з програмами соціально-економічного розвитку, освіти та охорони здоров'я, які цього року стали найкоштовнішими лише в окремих випадках.

У зв'язку з воєнним станом громадам необхідно переглянути підходи до фінансування програм та пріоритизувати кошти на найбільш необхідні потреби. Наприклад, Зміївська громада має затверджену програму підтримки Збройних Сил, але базовий бюджет на 2024 р. не передбачає для неї достатнього фінансування. Водночас у бюджеті відведено значну суму на просування діяльності міської ради у ЗМІ, що не відповідає актуальним потребам громади.

Цільові програми є ефективним інструментом вирішення актуальних проблем громади. Проте місцевим радам важливо розробляти та затверджувати програми, які найкращим чином відповідають сучасним викликам і знаходять належне відображення в місцевих бюджетах. Ці програми також є важливим моніторинговим інструментом, що дозволяє громадськості відстежувати, як і на що витрачаються бюджетні кошти, а також оцінювати результати їх реалізації, що особливо актуально в часи війни.

Станом на середину січня в 52 із 56 громад Харківської області були офіційні web-сайти. Відповідно до Закону «Про доступ до публічної інформації» на цих сайтах вже мали бути оприлюднені місцеві бюджети на 2024 рік. У результаті дослідження виявлено, що 16 громад (29%) не виконали ці вимоги, що свідчить про низький рівень бюджетної прозорості. Ще 22 громади (39%) опублікували бюджети, але зробили це в незручний для користувачів спосіб, мінімізуючи доступність інформації для мешканців. Натомість, високий рівень бюджетної прозорості спостерігається у 18 громад (32%), які забезпечили повний і зручний доступ до місцевих бюджетів на своїх сайтах на 2024 р. [3; 10; 14].

Програмно-цільове планування є ключовим елементом системи державного управління економікою. Воно забезпечує структуру та методи, які дозволяють урядам ефективно розподіляти ресурси, координувати дії та досягати встановлених стратегічних цілей. Основна мета цього підходу – підвищення ефективності державного управління та максимізація економічного зростання.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО ПЛАНУВАННЯ

1. Стратегічне планування

Визначення стратегічних цілей: держава встановлює довгострокові економічні та соціаль-

ні цілі, які відповідають національним інтересам і пріоритетам.

Аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища: оцінка економічних, політичних, соціальних і технологічних факторів, які впливають на досягнення встановлених цілей.

2. Формування цільових програм

Розробка конкретних програм: на основі стратегічних цілей розробляються конкретні цільові програми, які включають визначення завдань, заходів, термінів виконання та необхідних ресурсів.

Визначення показників результативності: встановлення ключових показників ефективності (КПІ), які дозволяють оцінити досягнення цілей програм.

3. Бюджетування та фінансування

Розподіл бюджетних коштів: відповідно до пріоритетів і цілей, визначених у цільових програмах, здійснюється розподіл державних фінансових ресурсів.

Фінансова підзвітність: забезпечення прозорості у використанні бюджетних коштів та підзвітності відповідальних органів.

4. Моніторинг і оцінка

Постійний моніторинг: регулярний збір і аналіз даних щодо виконання цільових програм для виявлення відхилень та проблем.

Оцінка ефективності: аналіз досягнутих результатів на основі встановлених показників ефективності та коригування програм у разі необхідності.

ВИСНОВКИ

Визначено, що державні цільові програми (ДЦП) виявляються дієвим інструментом для стимулювання економічного розвитку з такими ключовими висновками:

- Цільове спрямування ресурсів:* програми дозволяють державі чітко визначити пріоритетні напрямки розвитку та залучати ресурси для досягнення конкретних цілей, що сприяє ефективному використанню бюджетних коштів.
- Стимулювання інвестицій:* ДЦП забезпечують підтримку для інвестицій у важливі галузі, що сприяє збільшенню привабливості країни для іноземних та внутрішніх інвесторів.
- Формування сприятливого інвестиційного клімату:* програми сприяють удосконаленню законодавчої бази та нормативно-правового середовища, що створює сприятливі умови для підвищення інвестиційної активності.
- Зростання ефективності господарювання:* шляхом упорядкування розподілу бю-

джетних коштів за пріоритетами програми сприяють підвищенню ефективності управління та господарювання.

5. *Моніторинг та оцінка результативності*: ДЦП надають можливість систематичного моніторингу й оцінки досягнутих результатів, що дозволяє коригувати стратегію розвитку залежно від потреб і досягнутих цілей.

Таким чином, державні цільові програми є не лише інструментом стимулювання економічного розвитку, але й ефективним механізмом для досягнення стратегічних цілей у різних сферах життя країни.

З огляду на необхідність повоєнної перебудови країни, державні цільові програми стануть важливим інструментом для досягнення стратегічних цілей розвитку, а саме:

1. *Стратегічна орієнтація*: цільові програми дозволяють державі чітко визначати пріоритети в розвитку, спрямовуючи ресурси на найважливіші напрямки економіки, соціального розвитку, інфраструктури та інших секторів.
2. *Ефективне використання ресурсів*: програми сприяють оптимізації бюджетних витрат шляхом концентрації фінансових ресурсів на конкретні завдання та проекти, що мають стратегічне значення для країни.
3. *Стимулювання інвестицій*: програми забезпечують сприятливе середовище для інвестування в ключові галузі економіки, що сприяє зростанню конкурентоспроможності країни та поліпшенню життєвого рівня населення.
4. *Модернізація інфраструктури*: цільові програми підтримують розвиток інфраструктурних проектів, таких як транспортні мережі, енергетика, комунікації тощо, що є важливим для економічного зростання та підвищення життєвого комфорту громадян.
5. *Соціальна справедливість і зростання якості життя*: програми зумовляють зменшення соціальних розбіжностей, підвищенню доступності освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг, що сприяє зростанню якості життя всього населення.

Державні цільові програми відіграють ключову роль у забезпеченні сталого розвитку країни, зростанні економіки та поліпшенні життєвих умов громадян, що робить їх невід'ємною складовою ефективною сучасної державної політики. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Грубляк О. Основні вектори змін місцевих бюджетів у контексті бюджетної децентралізації та

воєнного стану. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 1. С. 59–67. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.01.059

2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Державні цільові програми. *Міністерство економіки України*. URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=DerzhavniTsiloviProgrami>
4. Децентралізація. URL: <https://decentralization.ua/>
5. Закон України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 р. № 1621-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>
6. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. (зі змінами) № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
7. Іванько К. О., Мовчан Т. В. Розвиток територіальної громади та особливості антикризового управління. *Сучасні тенденції розвитку геодезії, землеустрою та природокористування*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 15–16 червня 2022 р.). Одеса, 2022. С. 48–52. URL: <http://lib.osau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4017/1/Мовчан%20Т..pdf>
8. Кузькін Є. Ю. Оцінка бюджетного потенціалу регіонів в умовах фінансової децентралізації. *Ефективна економіка*. 2018. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7152>
9. Павлов В. І. Політика регіонального розвитку в умовах ринкової трансформації (теоретико-методологічні аспекти та механізми реалізації): монографія. Луцьк. Надстрир'я, 2000. 580 с.
10. Місцеві бюджети. *Open Budget*. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=0753300000>
11. Mishchenko D. A., Mishchenko L. O. Application of Cluster Analysis to Determine the Level of the Budget Potential of the Ukrainian Regions. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 2. Ч. 1. С. 179–185. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-1-2\(14\)-179-185](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-1-2(14)-179-185)
12. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. *Децентралізація*. URL: <https://decentralization.ua/mainmonitoring>
13. Раделицький Ю. О. Місцеві бюджети в умовах фінансової децентралізації в Україні: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08. Львів, 2019. 443 с.
14. Фінансування цільових програм: бюджетні пріоритети міських громад Харківщини на 2024 рік. *Громадський простір*. 15.02.2024. URL: <http://surl.li/nvzizs>

REFERENCES

- “Derzhavni tsilyovi prohramy” [State Targeted Programs]. *Ministerstvo ekonomiky Ukrainy*. <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=DerzhavniTsiloviProgrami>
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <https://www.ukrstat.gov.ua/>

- Detsentralizatsiia. <https://decentralization.ua/>
“Finansuvannia tsilyovykh prohram: biudzhetni priorityety miskykh hromad Kharkivshchyny na 2024 rik” [Financing of Targeted Programs: Budget Priorities of Urban Communities of Kharkiv Region for 2024]. *Hromadskiy prostrir*. February 15, 2024. <http://surl.li/nvzizs>
- Hrubliak, O. “Osnovni vektory zmin mistsevykh biudzhetyv u konteksti biudzhetnoi detsentralizatsii ta voiennoho stanu” [The Main Vectors of Changes in Local Budgets in the Context of Budget Decentralization and Martial Law]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 1 (2023): 59-67.
DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.01.059
- Ivanko, K. O., and Movchan, T. V. “Rozvytok terytorialnoi hromady ta osoblyvosti antykrizovoho upravlinnia” [Development of the Territorial Community and Features of Anti-crisis Management]. *Suchasni tendentsii rozvytku heodezii, zemleustroi ta pryrodokorystuvannia* (2022): 48-52. <http://lib.osau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4017/1/Мовчан%20Т..pdf>
- Kuzkin, Ye. Yu. “Otsinka biudzhetnoho potentsialu rehioniv v umovakh finansovoi detsentralizatsii” [Estimation of Budgetary Potential of Regions in Conditions of Financial Decentralization]. *Efektivna ekonomika*, no. 9 (2018). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7152>
- [Legal Act of Ukraine] (1997). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2004). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>
- “Mistsevi biudzhety” [Local Budgets]. *Open Budget*. <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=0753300000>
- “Monitorynh protsesu detsentralizatsii vlady ta reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia” [Monitoring the Process of Power Decentralization and Local Self-government Reform]. *Detsentralizatsiia*. <https://decentralization.ua/mainmonitoring>
- Mishchenko, D. A., and Mishchenko, L. O. “Application of Cluster Analysis to Determine the Level of the Budget Potential of the Ukrainian Regions”. *Naukovyi visnyk Polissia*, vol. 1, no. 2 (2018): 179-185.
DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-1-2\(14\)-179-185](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-1-2(14)-179-185)
- Pavlov, V. I. *Polityka rehionalnoho rozvytku v umovakh rynkovoї transformatsii (teoretyko-metodolohichni aspekty ta mekhanizmy realizatsii)* [Policy of Regional Development in Conditions of Market Transformation (Theoretical and Methodological Aspects and Implementation Mechanisms)]. Lutsk: Nadstryria, 2000.
- Radelytskyi, Yu. O. “Mistsevi biudzhety v umovakh finansovoi detsentralizatsii v Ukraini” [Local Budgets in the Conditions of Financial Decentralization in Ukraine]: *dys. ... d-ra ekon. nauk* : 08.00.08, 2019.

УДК 330.3:658.1

JEL: E22; O16; R11

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-106-114>

УЗАГАЛЬНЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ АНАЛІЗУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У РЕГІОНІ

©2024 КУЦИК П. О., БОЙКО Р. В.

УДК 330.3:658.1

JEL: E22; O16; R11

Куцик П. О., Бойко Р. В. Узагальнення методології аналізу інвестиційних процесів у регіоні

У статті актуалізується проблематика розробки методики аналізування інвестиційної діяльності та інвестиційного розвитку на регіональному рівні. Метою дослідження є узагальнення та подальший розвиток методичних засад аналізування інвестиційних процесів на рівні регіону. Доведено, що аналізування інвестиційних процесів у регіоні дає більш комплексну картину стосовно обсягів, динаміки, структурних характеристик і ефективності інвестиційної діяльності в регіональній економіці. Узагальнено, що в цілях проведення системного та комплексного аналізу процесів розвитку інвестиційної активності та діяльності в регіоні важливо сформувати повноцінне нормативно-методичне забезпечення, що складається з підходів, методів та інструментарію аналізування та діагностики, а також системи показників. Констатовано, що результати аналізу – це висновки щодо, з одного боку, інвестиційної активності суб'єктів господарювання, а з іншого боку – якості регіональної інвестиційної політики. Доведено, що нормативно-методичне забезпечення аналізу інвестиційних процесів у регіоні складається з двох блоків: 1) мікро-, 2) макроекономічний. Встановлено, що критерієм першого служить легкість (оперативність, витратомісткість, ефективність) проходження стадій інвестиційного процесу, тоді як другого – внесок (обсяги, структура, якість) інвестицій у соціально-економічний розвиток регіону. Обґрунтовано, що запровадження на регіональному рівні системи аналізу інвестиційного середовища передбачає послідовне поетапне проходження таких процедурних етапів: інституціоналізація практики аналізу; формування ресурсного забезпечення; визначення осіб, відповідальних за проведення аналізу; закріплення системи показників, які готуються органами офіційної статистики; формування бази даних експертів; розробка чітких регламентів для проведення опитування й оцінювання характеристик інвестиційного середовища; визначення процедур «реакції» органів влади на результати аналізу; оприлюднення підсумків.

Ключові слова: регіон, регіональна політика, регіональний розвиток, інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційне середовище, методика аналізування.

Рис.: 1. **Бібл.:** 14.